

Idrottens hjältar, skurkar och narrar

Är idrotten det sista fästet för konstruktionen av “verkliga”, livslevande hjältar, människor av kött och blod som uppnår en status av om inte gudomlighet så i varje fall någonting mycket extraordinärt, någonting som vi – massan, publiken, beundrarna – lyfter upp till höga höjder som föremål för vår beundran, vår dyrkan, våra drömmar.

Det är svårt att föreställa sig omfattningen av den chockverkan som spritt sig i det finländska samhället till följd av de händelser som utspelade sig i samband med skid-VM i Lahtis år 2001. En hel nation har, så förefaller det när man ser på det som hände samt på de efterföljande reaktionerna, placerats vid skampålen, blivit utpekad som fuskare, inte minst av sina närmaste grannar, sina om inte trognaste grannar så i varje fall mest jämförbara och jämförande grannar, i fråga om ekonomisk, kulturell och social utveckling, alltså Sverige och Norge, de två andra traditionella nordiska skidnationerna som samtidigt också befinner sig ekonomiskt sett ungefär i jämbredd med Finland på en rad olika områden.

Är det alltså kapitalismens logik som leder till den typ av överilningar som skedde i Lahtis? Är det kommersialismens allt mer tryckande famn, globaliseringens envetna tyranni som huserar – den som väl också kan sägas ligga bakom dessa epidemier av sjukdomar, bland djur och människor, som tycks förfölja oss i dag likt antikens furier, från Aids och Ebola till galna kosjukan och mul- och klövsjukan? Att det kan finnas ett samband mellan dessa företeelser är omöjligt att låta bli att föreställa sig: i samtliga fall handlar det om en alltmer intensiv industrialisering av en verksamhet, antingen då i form av en extremt “effektiv” modell för produktion av livsmedel, även animala sådana, där djur som normalt inte är köttätare genom ett så att säga intensifierat återvinningssystem getts animal föda i form av pulveriserat avfall från kadaver, eller som i fallet med skidlöparna, där det skett en upptrappning, manipulering av skidlöparnas blodvärden genom injisering av främmande ämnen, vätskor som mer eller mindre effektivt kan både förhöja prestationsnivån och samtidigt sopa undan spåren av en sådan förhöjning.

Som författaren Paavo Haavikko har antytt i samband med skidkatastrofen handlar det här om sviterna av en blindhet i fråga moral, etik, värderingar, en blindhet eller dårskap som Haavikko på ett nästan masochistiskt sätt binder till det finska folket. Finnarna, som genom sin starka vilja att gå in i det globala systemet av i dag – jämför Nokia, Kone, Wärtsilä och andra finska högteknologiska produktnamn – har, tycks

Haavikko mena, genom något som man skulle kunna beskriva som en ständig oro att inte hänga med i utvecklingen plötsligt kommit inte bara ifatt denna utveckling mot globalisering, effektivisering, kostnadsbesparing och konkurrensfördelar, utan de facto i många fall, såsom i fråga om antalet mobiltelefoner eller i användningen av datorer och Internet, nått 'längre' än många andra jämförbara nationer. Den finska dopningskrällen kan också ses som ett exempel på att denna expansiva, "postkoloniserande" modell inom det finska sociala experimentet nått om inte nya höjder så i detta fall nya bottennoteringar.

Som någon av antidopningsexperterna i de nästan oändliga tv-debatterna och presskonferenserna efter skidkraschen konstaterade är den linje som dragits, i fråga om vad som är etiskt rätt och försvarbart och vad som är manipulation, det vill säga dopning, i dagens kommersialiserade, massmedialiserade toppidrott ett streck ritat i vatten, omöjligt att tydligt se och uppfatta, särskilt för grupper som tenderat att bli självförhärligande (jfr beteckningen Karpaasit för några av de mest framträdande av dessa skidlöpare). Karbaserna Mika Myllylä och Jari Isometsä har, från att ha varit ett par finländska uppstickare i skidvärlden utvecklats till, i varje fall har detta gällt för Mika Myllyläs del, en effektiv produktionsmaskin för vinnande av guldmedaljer, samt – och detta är nära relaterat till medaljerna – framför allt en skicklig manipulerare av våra drömmar.

Det är i fråga om drömaspekten som idrotten fortfarande är sig lik, och här går jag till den viktige finlandssvenske idrottsfilosofen Artur Eklund vars tankar om idrott och idrottsfilosofi, idrottsetik från anno dazumal i dag de facto är högst läsvärda, mycket välformulerade och fruktansvärt aktuella. Eklund har, kanske mer än mången annan, insett att idrott framför allt handlar om drömmar, om lek och om lyx, om någonting av det djupast mänskliga, om andliga ideal av ett alldeles särskilt slag. Idrottsmannen och -kvinnan, idrottshjälten är släkt både med krigaren och med diktaren, han/hon befinner sig i ett mellanläge mellan dessa som blir mycket oemotståndligt i fantasibildningen, eftersom det, för att citera Eklund, är så med idrotten att den åsyftar en kombination av styrka, snabbhet och nervbehärskning som leder fram till en prestationsförmåga, en harmonisk, fri kraftuppenbarelse som den överlägsne idrottsmannen (eller -kvinnan) kan uppvisa. Eklund jämför den kroppsliga överlägsenheten hos toppidrottsmannen med den andliga hos konstnärer, författare, filosofer och konstaterar att den kroppsliga överlägsenheten är klar och oomtvistlig, medan den andliga är det endast i sina högsta, renaste former. "Idrotten syftar", skriver Eklund "mot ett ideal varom alla äro eniga, de andliga strävandena gå isär, bekämpa och förneka varandra". Och i detta faktum ligger idrottens förnämsta styrka,

konstaterar Eklund vidare. Härigenom blir den så gott som den enda "rörelse" som alla kan erkänna och understöda utan förbehåll.

Att kalla idrottens hjältar för ikoner är därför knappast någon överdrift. Ett element av upphöjdhet, andlighet kommer att vidlåda de största av idrottsmän och -kvinnor, en Wilma Rudolph, en Jesse Owens, en Paavo Nurmi, en Lasse Viren, med förbehållet att det i Virens fall redan smugit sig in en osäkerhet i denna paradisiska trädgård, en oro för att Virens mirakulösa "uppstigande" från de fallna hjältarnas led - bokstavligen, i samband med att han föll, men ändå lyckades vinna 10.000 meters loppet i OS i München 1972 - kanske ändå innehöll manipulativa element.

Det är alltså idrottens upphöjda karaktär, dess strävan mot det absoluta i form av en ständig förbättring av prestationsnivån, i en kamp mellan de bästa, de starkaste, de snabbaste, det är detta som leder fram till dyrkan av atleterna som hjältar, som ett slags förädlade representanter för den 'vanliga' människan, den anonyma människomassan. Idrottshjältarna blir spegelbilder för massans, nationens självmedvetande, en reflex av och reflexion över dess speciella särart. Därav det tvångsmässiga behovet för finländska idrottsmän och -kvinnor att ständigt på nytt springa in Finland på världens mentala kartor.

Vi, de låga och vanliga, lever alltså i symbios med de upphöjda, de olympiska hjältarna, vi identifierar oss med dem, vi hejar på dem, vi älskar dem. Suomi rakastaa teitä! som den före detta finska skidtränaren, sedermera sportkommentatorn i tv Pekka Vähä-Söyrinki extatiskt – och skulle det alltså visa sig illavarslande - utropade i samband med ett av de lopp i Lahtis där de finska skiddamerna triumferade. Hjältarna blir i sin egenskap av hjältar figurer utan skuggor, de blir ett slags om änglar påminnande övermänniskor, inte minst genom sin uppoffring, sin askes – att som Myllylä på ett nästan osannolikt sätt utsätta kropp och psyke för extrem press, där man i tv-rutan kan se honom vadande i midjedjupt vatten i finska sankmarker, se där en bild av den finska sisun personifierad. Detta är en självbild som etsar sig fast likt en inre tatuering, som biter sig fast i våra synapser som blodiglar. Vi blir inte fria dessa bilder, vi lever med dem, vi drömmer dem, vi kallsvettas i och genom dem, dessa provningar, dessa höjder och djup som vi som nation måste igenom, förefaller det.

Och vilken är belöningen? Jo, flaggan, den blåvita korsfanan som stiger mot höjderna, nationalsången som sjungs med emfas mer eller mindre unisont, lagerkransen som utgörs av ett fång blommor. Men där finns också belöningens skugga som utgörs av löften om husbyggande och om tomter för de "olympiska" hjältarna. Allt detta är toppidrott av finländsk och nordisk, europeisk modell. Allt är tillåtet, till den gräns där strecket, ritat i vatten, kommer in, där törsten, hungren efter ära,

berömmelse, rikedom, lyx, flärd, självförhärligande förvrider perspektivet till den milda grad att ändamålet alltid på något sätt kommer att helga medlen. Alla andra gör det. Bara man inte blir fast är det lugnt. Vi är tvingade till detta, om vi ska klara oss i konkurrensen. Och sedan kraschen, när fusket avslöjats, och hjältarna, på mindre än en sekund, förvandlas från föremål för beundran till förlorare och förrädare, till Judas-gestalter, skumraskfigurer som tycks ha lurat oss alla godtrogna, som duperat oss, som ljugit och manipulerat, som med felaktiga och skumma metoder, som med hjälp av läkare som kan få en att tänka på doktor Frankenstein tagit steget över från Olympen till skuggornas rike, Hades, det dystra, zombieaktiga rike där mardrömmar tillverkas. Där sprutor injiceras i små, avskilda rum. Där mafiosoaktiga inre kretsar smyger omkring och tisslar och tasslar.

Och hjälten detroniseras med en skräll eller i form av en tystnad som är förskräckande. Finska folket, det vill säga vi alla, förstår ju ingenting, allra minst att skidningens Herr Gentleman, den evigt leende, kramande och godhjärtade Harri Kirvesniemi är lika "rutten" som den elakaste av karbaserna, buspojarna. Det tycks vi inte kunna förlåta, inte ens när Harri står där gråtande inför en både chockad och smått skadeglad rikssvensk kvällstidningspublik. "Kan vi ändå inte fortsätta att vara vänner", undrar den detroniserade förtvivlat. "Tja, det får vi väl se", svarar svenskarna, illmarigt leende.

Den enögda publiken är för tillfället oförmögen att förlåta, kan inte förlåta, annat än kanske en liten, liten bit. Förlåta den som ändå vågar stiga fram och erkänna att han gjort bort sig. Däremot kan den inte förlåta den som gömmer sig undan likt en förrädare, den som tydligen inte längre vågar möta sin publik, sina tidigare påhejare.

Naturligtvis är också de detroniserade hjältarna offer, liksom publiken är det, liksom nationen är det. Liksom skidsporten är det. Liksom sponsorerna är det. Och ingalunda är skidförbundet ensamt skyldigt, lika lite som Isometsä är det eller tränaren Kari-Pekka Kyrö är det eller skidordföranden Petäjä är det. Skulden och skammen delas av många, och alla är de inte ens inhemska. Också statsminister Paavo Lipponen, som försökt avgränsa den nationella skammen till att vara en affär för skidförbundet, får med sin globalistiska, euroforiska inriktning, ta åt sig en del av den tvetydiga "äran" av att vara pappa till eländet. Någonting i den finska folksjälen tycks stå vidöppet för ett risktagande som de försiktigare svenskarna och norrmännen inte kan förstå, något som dessa nu föraktar, vilket dock också kan vara en speciell form av beundran, innerst inne. En beundran för det våghalsiga, det friskt eller i varje fall korkat satsade. En initiativrikedom som slagit in på villovägar.

Tankarna går till andra drömmar, till andra fält. Drömmen om det rena hemlandet, vilken farlig dröm är inte det, till och med i den skenbart

oskyldiga form den kan ta sig när man på finländskt håll gör reklam för gurkor och tomater som "puhtaasti kotimainen", "rent inhemsk". Den formodade fina dubbeltydigheten i uttrycket "rent inhemsk" har efter skid-VM förvandlats till en parodi, till någonting icke-existerande. Om något gott kommit ur ur allt det tunga och svåra i samband med skidkatastrofen så är det nog insikten om denna nationella renhets fullständiga ihållighet.

Den svenska kvartsfinalsförlusten mot Vitryssland i ishockeyturneringen i Salt Lake City-OS 2002 i vintras beskrevs i svenska massmedia dagarna efter förlusten i termer av en nationell katastrof. Vad kan det vara som gör att en förlust i en ishockeymatch kan röra upp så starka nationella känslor? Varför alla dessa extrema känslolopplingar mellan eufori och mörkaste vanmakt, depression? Vad säger oss dessa reaktioner om vårt västra grannland och om dess kollektiva undermedvetna?

Det man kan se här är, tror jag, för det första att Sverige och svensk nationalism, svensk nationalkänsla i dag är företeelser som är starkt kopplade till just idrotten och att det inom idrotten är speciellt de kollektiva grenarna som upplevs som särskilt centrala, genom någon form av metonymisk synekdochisk överföring. Det sker en koppling från laget till landet och från landet till laget, landslaget. Laget är en miniatyr av landet, av alla dess förtjänster och brister, dess specifika sätt att utveckla ett livsrum på, det som kan kallas den svenska modellen eller det svenska sättet att vara, detta som är ett resultat av en lång historisk utveckling där olika trådar hela tiden knyts samman. I det svenska ju ingår allt möjligt spännande från det socialdemokratiska modernitetsprojektet till dalahästar och hembygdkänsla, från storskogarnas sus och Ingemar Stenmarks tystlåtenhet till Lill-Babs hurtighet och Olof Palmes tankar om solidaritet och internationalism.

I hockeylandslaget Tre Kronor konstrueras det svenska som en spegelbild av en nation som vant sig vid framgång, vant sig vid att vara bäst i världen, vant sig vid att ha högst förväntad levnadsålder på sin befolkning, att ha världens friskaste och mest välmående befolkning, att ha världens effektivaste socialsystem, att ha en generös invandrapolitik men också ett rikt förenings- och idrottsliv, allt sådant som Sverige med all rätt har orsak att känna sig stolt över och som gjort det till ett föredöme i europeiska och internationella sammanhang.

Parallellt med heroiseringen av i detta fall hockeyminiatyren som står för hela folket måste naturligtvis dess mörka sida, dess skuggsida också ingå, detta som tidningarna i Sverige efter matchen mot Vitryssland i ett slags kollektiv masochistisk ritual inte kan få nog av att upprepa, älta, gråta över: hur pucken träffar Tommy Salos hjälm, hur denne vacklar till, förvånat, ungefär som när "the champ" av en underlägsen

boxare tilldelas ett slag på det som visar sig vara en glashaka. Hur pucken, som förmodligen skulle ha gått över mål om inte Salos huvud råkat stå i vägen, gör en liten, försmädlig lufttur och ploppar in över mållinjen. Lennart Hylands legendariska ord från VM i Colorado Springs 1962 om pucken som gliider in vänds nu i de förbittrade kommentarerna i svensk press mycket riktigt mot det egna laget, blir ett salt som strös i såret, liksom bilderna av ett frimärke med hockeymotiv där hjälten Peter "Foppa" Forsberg vickar in pucken i en legendarisk straffövning. Frimärksmotivet görs dagen efter matchen mot Vitryssland om i tidningarna på ett karnevalistiskt sätt så att kungen "Foppa" ersätts av clownen, narren, karnevalskungen Tommy Salo, nu i media utsedd till den som både fysiskt och psykiskt är identifierad som svikaren, skurken, genomklapparen, den stora förloraren, klantskallen. Det faktum att han har finsk bakgrund är en omständighet som ingen väl vågat peka på offentligt – annat än antydningssvis, genom att man hänvisat till hans bakgrund i industri- och invandrarorten Surahammar, men som i det stämningssläge som uppstod efter förlusten, tycks ha spelat en roll för det svenska fantasiarbetet kring detta. Salo skrivs nu, utan förbarmande, in som en länk i en kedja av klantskallar i svensk idrottshistoria. Konfigurationen 'finnjävlen' som man trodde redan hade förpassats till historiens skräpkorg dyker plötsligt upp igen, som en vålnad från en annan tid.

Reprismaskinen, denna televisionens egen märkliga upprepningsapparat som har någonting djupt freudianskt över sig, detta nästan tvångsmässiga frosseri i segerögonblick, mål, jubel och segergester, den blir nu i en infernalisk omvändning något som så att säga vänds mot allt det hoppfulla och segerdrömmande som ingår i det svenska, när förlustens ögonblick spelas upp på nytt och på nytt, etsas in i alla ledsna, arga, besvikna, förbannade svenska blickar.

Men poängen här är att inget av detta skulle ha varit möjligt - hela detta kollektiva utbrott av känslor av nationell vanheder, beklämning, förstämning, raseri - landssorg är väl ordet som brukar användas – om det inte hade föregåtts av en systematisk uppskrivning i media inte bara dagarna, veckorna, månaderna innan, utan i form av en fortgående uppskrivning i detta fall av a) sportsverige som världens bästa kvalitetsmässigt och b) speciellt det svenska ishockeylandslaget som en inkarnation av den svenska framgångsrika folkhems- och välfärdsmodellen där varje kugge så att säga spelar inte för sig själv utan för folkhemmet, för välfärden, för laget, för Sverige. Ett samhälle där man hjälper varandra, där man står upp för varandra, där man spelar för (det segrande) laget. Den bistra sanningen var dock denna dag, när Sverige förlorade en viktig hockeymatch, att de svenska spelarna tydligen inte var särskilt motiverade, att de kanhända rentav var övermodiga, att

de kanske hade tagit ut segern i förskott, att de inte insåg att ishockey är en kampsport, en sport som premierar svett framom elegans och tidigare framgångar.

Det är när man kombinerar dessa element – (själv)synen på nationen, framgångsdrömmen och hockeylaget - som man kanske kan närma sig en förståelse av inte bara det som hände i Salt Lake City utan också av reaktionerna, av måttet på känslosvallet. Det första elementet att beakta är då självsynen på Sverige som en idrottslig modellnation för andra att ta efter, beundra, avundas. Och förvisso är Sverige fantastiskt bra i idrott, det kan ingen bestrida, och det är ju inte heller poängen. Poängen är snarare att en sådan syn på sig själv, på den egna nationen lätt, ja nästan omärkligt kan glida över i en hybris, i en självöverskattning. Det andra elementet utgörs av den extremt starka identifieringen, sammankopplingen mellan lagets och hela nationens framgång, ett slags ideologisering av sporten som inom hockeyn innebär en mycket stark aversion mot förluster, nederlag, allt som antyder svagheter. Inom ishockeyn har denna attityd speciellt tydligt markerats av det svenska hockeyförbundets förbundsbas Rickard Fagerlund som nästan aldrig är riktigt nöjd med "sitt hockeylags" prestationer, eller är nöjd bara när dessa två pusselbitar – det nationella projektet och hockeyprojektet – fullständigt har inlemmats i varandra. Det handlar om ett slags ideologisk eller populistisk berusningseffekt som innebär att Sverige och hockeylandslaget är ett, att de efter segrarna, likt Evita och Juan Peron, vinkande från en balkong, kan ta emot folkets jubel. Detta är den socialdemokratiska modellens skuggsida, dess nationellt populistiska sida som jag tror att man måste ta i beaktande om man ska kunna förstå känslostormen i samband med nederlaget i Salt Lake City.

En jämförelse med ett finländskt ishockeylandslag vid en motsvarande förlust tror jag också vore avslöjande för det specifika innehållet i den svenska framgångsmodellen. Jag kan inte tänka mig att ett finländskt hockeylag skulle skrotas lika totalt över en natt som det svenska laget här fick uppleva. Detta kan ha att göra med andra historiska erfarenheter i Finland som också kraftigt inverkar på det finländska sättet att beskriva och bearbeta idrottsliga framgångar och bakslag, också med det faktum att antalet framgångar inom lagidrotter för Finlands del är klart färre än vad som gäller för Sverige, och kanske inte minst med ett annat historiskt paradigim i Finland, avvärjningssegerns, den tugna förlustens eller nästan-förlustens paradigim. Likheten och dubbeltydigheten vad gäller krig och ishockey markeras med önskvärd tydlighet på en finsk kvällstidnings löpsedel efter de finländska herr- och damhockeylagens förluster i sina kvartsfinaler respektive bronsmatcher i Salt Lake City: "Miehet ja naiset kaatuivat taistellen", innebär ju på finska en möjlighet till en dubbel, tvetydig läsning. Texten kan betyda

både att de ”stupade kämpande” och att de ”förlorade kämpande”, vilket exakt motsvarar det ”krigshistoriska” grundparadigm under vilket den finländska idrottsbevakningen fortfarande förbluffande ofta väljer att placera sig. Det ligger helt i linje med detta paradigm att ”den nationalistiska kampsången” framom andra, Björneborgarnas marsch, fortfarande spelas upp i finländsk tv i anslutning till varje vunnen guldmedalj vid olympiska spel. En sådan form av krigshistorisk sammankoppling vore en omöjlighet, en absurditet i svenska media.

Var det för övrigt något som var frapperande i samband med den finländska dopningkatastrofen i Lahtis var det kanske den närmast förbluffande lätthet med vilken den finländska allmänheten ändå tycktes reagera på fusket, den närmast osannolika bristen på ett aktivt arbete med de nationella skuld känslor som den systemsatta dopningen rimligtvis borde ha lett till i det finländska kollektiva undermedvetna. I stället för att likt Tommy Salo bli utsatta för karnevalistiska nedtagningar blev dessa idrottsliga hjältar i det finska kollektiva medvetandet rätt långt betraktade som offer, som i grunden oskyldiga, som inte mer skyldiga än någon annan nations (läs Sveriges eller Norges) skidlöpare. Fanns det en skurk var det möjligen tränaren eller idrottsläkarna. Men de elakaste figurerna i den typen av nationalistisk hållning som Lahtis-skandalen visade upp var paradoxalt nog de intrigerande, framgångsrika skidnationerna Norge och Sverige som aldrig gett Finland en chans att på lika villkor delta i sporten. Så löd det märkliga resonemanget.

Två helt olika sätt att reagera på idrottsliga bakslag eller katastrofer, två helt olika sätt att fungera. Två helt olika nationella modeller.

I Vasabladet skrev tidningens kulturchef Bertel Nygård intressant om det nya Carro-fenomenet, idrottstjejen Carolina Klüft, som i friidrotts-VM i Paris år 2003 steg fram som friidrottsvärldens både hetaste och coolaste namn, ett fenomen som Nygård ser som ett resultat av speciella egenskaper och omständigheter i det svenska samhället: betydelsen av familj, civilsamhälle, utbildning, det vi kallar medborgarsamhället. Visst är det så att det finns starka band mellan dessa fenomen och stjärnan, att en idrottsstjärna på ett sätt alltid är en produkt av sitt samhälle.

Det som är det märkliga och spännande vad gäller Carro-fenomenet är också det nästan magiska trick som här sker inför våra perplexa ögon och öron. Någon som kan te sig som en helt vanlig tjej finns plötsligt som fenomen på allas läppar. Kopplingen mellan makronivån – samhället – och mikronivån – individen - tar form i idrottsstjärnan som blir på ett märkligt sätt en populär, en populistisk eller kanske snarare en massmedialiserad livshistoria-figur. Det vi upplever av denna idrottare är helt enkelt egenskaper, yttre och inre, som vi både identifierar oss med och drömmer om att själva få äga och uppleva. Det

sker alltså en mängd märkliga ting i det som etnologen Orvar Löfgren kallat Mandrake-ekonomin, utgående ifrån den ritade trollkarlsfiguren Mandrake, eller catwalk-ekonomin, utgående ifrån modets arena och scen, 'plankan' på vilken, symboliskt sett, modellerna ska balansera strax ovanför folkhavet, publiken. Det handlar om ett samhälle som gjort yta, utseende, nyhet, mode, coolness till honnörsbegrepp, egenskaper som vi alla går omkring och trängtar efter, egenskaper som på ett märkligt sätt också förtingligar våra idoler, våra idrottsstjärnor, gör dem till ett slags offentlighetens dockor eller fantasifigurer, ungefär som Ior, åsnan som är Carolina Klüfts eget emblematiske kramdjur och lyckobringare, eller framför allt som Pippi Långstrump, som är den tidigare fiktiva form och figur som fenomenet Carolina Klüft starkast knyter an till.

I och för sig har vi i relationerna mellan det svenska folkhemmet och dess stjärnor en ganska lång tradition av Mandrake-tricks, där å ena sidan den vanliga svensken eller svenskan plötsligt lyfts upp på piedestal och han/hon samtidigt kommer att i sin kropp, i sin figur, i sin personlighet på ett märkligt sätt sammanfatta det svenskarna vill se som den offentliga bilden av sig själva. Det svenska offentliga medvetandet har alltså varit sammankopplat med idrottsstjärnor som simhopperskan Ulrika Knape ("denna underbara flicka" som kodorden uttalade av den gråtande tv-kommentatorn Toivo Öhman i samband med då 17 åriga Knapes OS-guld i München 1972), eller Ingemar Stenmark som själv verbaliserade både sin idrottsliga och kulturella myt ("hä bar å åk"), eller Björn Borg (där tv-kommentatorn Bengt Grives utrop "ta rak backhand", när Björn Borg ska till att slå in matchbollen mot Jimmy Connors i Wimbledon 1977, fungerar på ett liknande sätt). Stjärnor som dessa har aktualiserat det man kan kalla den svenska präktigheten, ja godheten, den som nu i och med familjecentreringen kring dagens unga svenska idrottsstjärnor igen tycks fira triumfer.

Men det finns ju andra aspekter vad gäller svensk stjärnkult, svenskarnas sätt att spegla sig själva genom sina stjärnor. Tidigare svenska rollmodeller på damsidan har ju utgjorts av artister som Greta Garbo, Sarah Leander, Ingrid Bergman, Anita Ekberg, Lill-Babs Svensson och många fler där så pass motstridiga egenskaper som tillbakadragenhet och framfusighet utan några problem kunnat samsas i den kollektiva självbilden.

Att en "Carro" också pekar in mot idrottens framsida och baksida, dess dygder och laster är uppenbart. I det krisartade andliga eller mentala läge som toppidrotten i dag befinner sig, där laster som doping, övermod, hänsynslöshet, ensidighet, penningbegär hela tiden dyker upp blir Carolina Klüft med sin blandning av barnslighet och mognad, det man kan kalla Pippi Långstrump-syndromet, en motbild mot all världens fuskande, pillertrillande lyckosökare inom toppidrotten. I en intervju i

Expressen med anledning av att hon valdes till årets svensk år 2002 av radioprogrammet *Efter tolv* säger Carolina Klüft att hon är och vill vara en småstadsmänniska. För henne är det inte aktuellt att flytta till Monte Carlo, så som ju endel av hennes friidrottskolleger gjort och som framför allt många svenska tennisstjärnor genom åren har gjort. Pengar, är säger hon, inte viktiga för henne. De är nödvändiga för att ha mat för dagen och för att hon ska kunna satsa på sin idrott, men säger denna idrottsikon, det är inget mål för henne att bli miljonär.

Långstrump-faktorn gör att Klüft profilerar sig som något av en Amélie, huvudpersonen i filmen med samma namn, eller som en Diana, prinsessan som i det offentliga framstod som godheten personifierad. Också Carolina Klüft är i den medialiserade världen, och varför inte också i den så kallade verkligheten, omtänksam, hygglig, vardaglig – och postmodern.

Det postmoderna hos Carro-figuren kommer kanske tydligast fram i det spexande draget hos stjärnan, den inriktning på att ha kul som hon hela tiden lanserar och aktualiserar, en inställning som på ett speciellt sätt binder henne samman med ungdoms- och popkulturen. Redan hos en Elvis var ju lekens princip upphöjd till något av en livets grundregel. Hos dagens unga snowboardare kan man, för att ta ett annat exempel, finna en motsvarande inställning. Den norske etnologen Olav Christensen som studerat en norsk snowboard-subkultur utanför Oslo påpekar i sin doktorsavhandling hur viktigt detta med att ha kul är för dessa ofta mycket tuffa killar och tjejer. Inte detta att tävla, för det är för freestyle snowboardarna anatema, men att ha kul, att förverkliga kulheten som livsfilosofi. Det betyder att också uppmärksamma motsatsen till det som är kul, nämligen det tråkiga, slöa, trista, som ofta också är liktydigt med rat racet, ekorrhjulet, samhällets tvångsmässiga tävlingsmentalitet.

På något sätt är Carolina Klüft med sina roliga grimaser à la Mister Bean, sina blågult målade naglar, sin lekfulla inställning till idrotten - samtidigt som hon är stenhårt fokuserad på att vara bäst - en sällsam blandning av ordning och kaos, av lek och allvar, av någonting realistiskt och någonting imaginärt. Just i denna blandning finns troligen en nyckel till det som gör henne populär och viktig som ikon i dag.

Till skillnad från det svenska friidrottsundrets övriga stjärnor, en Christian Olsson, en Stefan Holm och en Kajsa Bergqvist, som samtliga är att se som ett slags senmoderna motsvarigheter till Pippi Långstrumps mer välartade kompisar Tommy och Annika, finns det hos Carro-figuren någonting lite främmande, nästan överdrivet, någonting oroligt och ifrågasättande, i gesterna, i uppspelheten, i hela agerandet som gör henne till en Pippi-figur, ”världens starkaste tjej”.

Också i detta avseende balanserar Carolina Klüft på ett spännande sätt mellan det kända, jordnära, blågula, helylleaktiga, familjeinriktade

och det annorlunda, det som är kul bara för att det är kul, det som kämpar mot långtråkigheten och oärligheten, hänsynslösheten (om något ett Astrid Lindgren-ethos).

Att på en presskonferens någon dag före spelen i Paris placera Carro – tillsammans med de övriga svenska idrottshjältarna – i Eiffeltornet var ett snilledrag. Liksom Eiffeltornet, liksom Amélie, liksom Pippi Långstrump lever också Carro i den populära fantasin. Hon är en figur och form som både liknar oss och som är unik, annorlunda. När hon gör sitt tredje, avgörande hopp i sjukampens längdmoment står hela Sverige stilla med andan i halsgropen. Hoppet skriver in henne i det populära fantiserandet som en figur att lita på, en Långstrump som var både klok, rolig och modig på samma gång.

Astrid Lindgren kunde inte ha skrivit Carro-scenariot bättre än det nu blev i den så kallade verkligheten. Och i själva verket har hon ju, som jag redan antytt, skrivit ett grundscenario i form av figurer som Pippi eller Karlsson på taket eller Emil. Det är i den traditionen Carro placerar in sig, trots att hon är en människa av kött och blod. En person som samtidigt är som en av oss och oslagbar. En sådan som vi alla skulle vilja vara. En postmodern idrottsstjärna.

Efter herrarnas skidstafett i skid-VM i Val di Fiemme år 2003 där Sverige tog brons och Finland blev sjätte skrev Expressens Mats Olsson:

”Jag visste det.

Vi ska inte tro att vi är nåt.

Vi ska verkligen inte det, ty förbannelsen ligger tung, elak och massiv över svenska stafettlag.

Fiasko i går igen.

I år hette han Jörgen Brink.

Stackarn.”

Olssons kolumn fortsätter sedan i samma stil i något som väl kan betraktas som ett slags kollektiv sorgeskrönika, ett slags imaginär nekrolog. Ord som ”världens längsta moonwalk, doften av guld, den krattade manegen, förbannelse, syndare, men ingen svikare, väggsäll, mjölksyra, blåstum” skymtar förbi i detta olssonska bravurnummer. Liksom händelsen därborta i Italien tydligen enligt skribenterna i Sverige har möjligheter att bli alla tiders svenska fiaskoklassiker kommer kanske också Olssons och hans kumpaners klagovisor dagen efter att bli klassiska. Kanske kommer de någon gång av någon forskare i mass- och populärkultur att lyftas fram som exempel på hur en nation kan drabbas av a) en nationell hybris på gränsen till kollektiv hysteri och b) hur denna upphaussning lika plötsligt, under loppet av några sekunder, kan vändas till en fruktansvärd ruelse över och ett besvärjande av ett händelseförlopp

som av någon oförklarlig orsak har gått snett, ett händelseförlopp som sedan ältas om och om igen i media tills den kollektiva masochismen har fått sitt lystmäte tillfredsställt och skeendet, åtminstone tillfälligt, glöms bort, medan journalisterna gör sig redo för nästa uppladdning och urladdning.

Att det vilar ett element av nationell utvaldhet, av närpå en ödestro och övertro över detta speciella komplex, denna tanke på Sverige som ett land utvalt av goda féer eller ödets gudinnor till att spela en hjälteroll i sport – och popsammanhang i dagens svåröverblickbara värld, det är lika märkligt som det är intressant. Sverige, detta en gång av Jussi Björling så sublimt skönt besjungna land, det som tidigare kunde skryta med sina fina industriprodukter – Volvo- och Saab-bilar, kylskåp och kullager – är numera det förlovade pop- och sportlandet, ett land mycket starkt fixerat vid popmusik och sport. Under samma veckoslut kan, om det vill sig väl – och det vill det sig ibland – Sverige producera vinnare samtidigt på både världens sport- och schlagerarenor. Denna tanke på den svenska förträffligheten inom det som kan kallas en allt viktigare fritids- och upplevelsesektor har svenskarna fått insupa med modersmjölken. Landets fenomenala idrottare ska nämligen, så lyder den något populistiska motiveringen till varför dessa stjärnor är så viktiga nationellt sett, ses som ett resultat av ett oöverträffat idrottsligt system som i allt väsentligt är en del av det mest svenska av det svenska, folkhemstanken, denna snillrika kombination av solidaritet, kollektivitet, nationalism och individualism. En sådan idé producerar som en bieffekt den gråt och tandagnisslan som tidningarna i vårt västra grannland med jämna mellanrum excellerar i.

Man kan i samband med stafettloppet i Italien på mikroplanet få en inblick i hur denna svenska variant av idrottslig chauvinism - och dess mörka skugga fiaskot eller genomklappningen - är konstruerad, om man nämligen studerar det förlopp som den chockartade ”förlusten, ” ”fiaskot” , ”tragedin” får under själva loppet och strax efter den oväntade upplösningen. Ankaret Jörgen Brinks ”genomklappning” konstrueras som någonting att skämmas för. Brink med Olssons ordval beskriven som om inte en svikare så i varje fall en syndare (skillnaden må tyckas vara hårfin, men kan vara viktig för Brinks framtida status som idrottsman). Besvikelsen, förgrämdheten, agget, aggressiviteten med vilka media reagerar på händelserna uttalas visserligen oftast inte direkt, därtill är de svenska sportkommentatorerna alltför belevade, artiga, men de starka känslorna kommer ändå indirekt fram i tonfall och markeringar av bestörtning som kan läsas mellan raderna. Och genom att låta de övriga i stafettlaget, inte minst den mest bestörta, Mathias Fredriksson, i ”nederlagets stund”, i ”skammens ögonblick”, få uttala sin illa dolda ilska

över ”fiaskot” blir iscensättningen av den offentliga steglingen genomförd.

De skrivande journalisterna får sedan ta hand om följande fas: markeringen av all den uppdämda ilska och besvikelse som det svenska folket i detta prekära läge nu tydligen känner av. Därmed är scenen fri för följande, nästan ritualistiska skede i detta offentliga spektakel som starkt påminner om flagellantism, ett offentligt självplågeri. Reflexmässigt, liksom de berömda pavlovska hundarna, dyker i denna svenska kollektiva mardröm alla tidigare misslyckanden, misslyckare och klantskallar inom svensk toppidrott upp, som när en magiker trollar fram en vit kanin ur sin hatt: en Staffan Tapper, han som sumpade en straff i en viktig fotbollsmatch mot Polen, en Tommy Salo, ”finnjäveln” som fick en puck rakt på hjälmen och aldrig hann reagera innan pucken glidit in i Salt Lake City och så alla dessa tidigare ”stafettmarodörer” som Aftonbladets kolumnist Lasse Sandlin kallar dem: Artur Häggblad i Sollefteå-VM 1934, Janne Stefansson i Squaw Valley-OS 1960, Hans-Erik Larsson i Falu-VM 1974, Sven-Åke Lundbäck i Lake Placid-OS 1980, Thomas Eriksson i Val di Fiemme-VM 1991, Christer Majbäck i Albertville-OS 1992, Niklas Jonsson i Falu-VM 1993, Mathias Fredriksson i Trondheim-VM 1997, Anders Bergström i Ramsau-VM 1999, plus några mindre kända "stafettmarodörer".

Om den svenska kollektiva idrottsneurosen kan beskrivas som en kollektiv hybris, en svårartad nationell självöverskattning kan man beteckna dess finländska motsvarighet som ett jävlaranamma-suomalainen sisu-pahat pojat-syndrom där finnen som en historisk underdog och underachiever så starkt har internaliserat denna underlägsenhetsposition att något sådant som en offentlig brännmärkning genom att fastna i dopningkontroller och bli avstängd för en viss tid, av den idrottstokiga (och resultatkrävande) publiken knappast - och detta är det mest märkliga i den finländska kollektiva idrottsneurosen – betraktas som annat än ett exempel på att ändamålet helgar medlen. Det är ju ändå med tanke på fosterlandets bästa som idrottarna har fuskat. Och dessutom: ”Alla andra fuskar ju också, de har bara inte blivit fast ännu”. Så lyder den paroll som denna mentalitet bygger på. Att landets undervisningsminister offentligt kramar om ”den förlorade sonen” sedan denne återvänt i triumf och vunnit Finlandia-loppet i utklassningsstil utgör ett slags bekräftelse på den undermedvetna logik som här är iscensatt. Mentaliteter är något som vi nästan aldrig tycks lära oss att ändra på, de lever ju i mycket långa, långsamma förändringsprocesser, har de franska mentalitetshistorikerna lärt oss.

Det hjälps inte: vårt behov av hjältar och skurkar förefaller närapå omätligt. Som den franske filosofen Jean Baudrillard påpekat lever vi i dag i en värld som består av simulacra, alltså av bilder som hela tiden serverar oss en skenverklighet, allt farligare och mer förförisk ju mer denna påminner om verkligheten. På ett märkligt sätt har dessa två kategorier, som man tidigare ofta utgick ifrån att var lätta att hålla ifrån varandra, verkligheten och fiktionen, nu alltmer glidit in i varandra, så att fiktionen blir alltmer verklighetstrogen och verkligheten alltmer fantastisk, alltmer "fiktiv" till sin karaktär. Steget från dokusåpan till terrordåden i Manhattan är i detta perspektiv förbluffande litet. Båda rör sig i en massmedialiserad "verklighet" som alltmer tycks vara den enda verklighet som betyder någonting. Allt medan vi, åskådarna, tittarna, blir alltmer passiverade eller förvirrade eller upprörda i våra försök att penetrera de berättelser och händelser som hela tiden uppstår "inför våra ögon", berättelser och händelser som aldrig mer tycks vara vad de utsäger sig för att vara: vi ser mördare, förmodade mördare, huliganer, terrorister, aktivister, kravallpolis, offer passera revy i någonting som närmast påminner om en oändlig karnevalistisk orgie eller en mardrömsaktig överklighet.

Och eftersom vi tycks vara i stort behov av hjältar, kanske särskilt stort efter den 11 september, var vi som finländare mentalt rätt inställda när vi i samband med tennisturneringen Stockholm Open år 2001 fick en ny hjälte att ta till oss i media: tennisstjärnskottet Jarkko Nieminen från Masku utanför Åbo, en 20 årig spelare från tennisens u-land Finland som plötsligt stiger fram inför en allt större och allt mer förvånad publik i tennismetropolen Stockholm. Jarkko Nieminen noteras först av de riktiga habituéerna inom tennissporten, dessa gråsprängda, välskräddade herrar med Veckans affärer eller Svenska Dagbladet under armen, dessa tennisens aficionados som här anar inledningen till någonting stort och heroiskt. Kort senare blir också Jarkko uppmärksammas av en större krets tennis- och sportintresserade, i och med det fulla mediepådraget. Därmed är det läge för Jarkko Nieminen att iklä sig rollen som den finländske tennisens Björn Borg för massorna hemma i sofforna. Nieminen som i Stockholm Open spelade en tennis med stora dimensioner – han visade både fighterhjärta och ett stort mått av strategiskt och taktiskt kunnande på banan – stiger fram som turneringens stora utropstecken. För svenska tenniskännare som tenderat att betrakta den svenska tennisen som världsbäst i fråga om bredd, kontinuitet, kämpaglöd och kvalitet blir Nieminen en om Nokia eller finländsk ishockey påminnande ny finländsk framgångsmyt, ett nytt exempel på den framfusighet, den optimism och gåpåanda som nu präglar nyskrivningen av den finländska nationen/mentaliteten i de svenska historieböckerna.

Hur bra Nieminen kan bli, om han kan gå in bland de 20 bästa i världen eller komma ännu högre på listan, eller om han kanske bara är ett tomtebloss som slocknar lika snabbt som det tändes, det är det inte ännu flera år efter genombrottet helt lätt att svara på. Men som begynnande hjältesaga finns här alla ingredienser även för en framgångsrik fortsättning, självfallet inte utan sina blindskär. Hur tenniscirkusen, glamouren, de stora pengarna, uppmärksamheten kommer att påverka Nieminen och hans spel kan vara svårt att veta. Förutsättningen för att han ska kunna etablera sig i den yppersta tenniseliten är att han - vid sidan av att han är en exceptionellt bra tennisspelare – också har en bra, fungerande bakgrundsorganisation och ett starkt psyke. Åtminstone det sistnämnda hävdar man att han har.

För att allt åtminstone i något avseende ska vara som det brukar vara och de nationella stereotyperna inte alltför mycket urlakas eller naggas i kanterna måste naturligtvis de svenska media, läs SVT och dess reportrar, framhålla hur den finska tennispubliken som dyker upp under SO-tennisens sista dagar så totalt skiljer sig i stil från den svenska. Finnarna är alltså öldrickande, bullriga på ett osvenskt vis, rapporterar svenskarna. Därmed kan reportrarna så att säga återställa den genom Nieminions framgångar på planen rubbade jämvikten mellan det kultiverade (svenska) och det oborstade (finska) i de två nationella stereotyperna. Och en kvällstidning (Aftonbladet) måste vädra sina finskhetskomplex genom att triumferande utropa: Sisu loppui! i en ironisk språklektion för sina läsare, efter finalen.

Ständigt dras alltså dessa gränser upp: mellan oss och de Andra, mellan kulturen och okulturen, mellan det kultiverade och det okultiverade, mellan det västliga och det östliga. Att allt detta kan ske i den trots allt rätt så fridfulla inramning som en tennismatch utgör är kanske ändå trösterikt. Det visar att våra gränsdragningar, trots den envetenhet de också i dessa sammanhang tycks visa upp, ändå i detta fall kan hållas något så när i schack, och fungera mer sporrande än nedbrytande.

Kommer alltså Jarkko Nieminen att bli en finländsk Björn Borg? Knappast, om man därmed menar en tennisens superstjärna, en spelare som kommer att räknas som en av de bästa tennisspelarna genom tiderna. Men om man med metaforen ”en finländsk Björn Borg” menar att Jarkko kommer att bli ett slags nationell tennisikon som sätter igång en process av förväntningar, hopp om framgång hos finländska tennisfans och tills vidare en frustrerad väntan på detta tror jag att den processen redan är i full gång. Problemet är väl bara att man inte kan säga något om hur det till sist kommer att gå med dessa drömmar om framgång i en för finländska förhållanden liten och fortfarande exklusiv sport (om man jämför med sådana massporter som ishockey, fotboll eller boboll).

Eftersom jag kan tillstå att jag också själv lite drabbats av detta märkliga fenomen som innebär att man engagerar sig i Jarkko Niemens matcher, detta att man kan sitta uppe sent på kvällen och följa med poängställningen i matchen på dator eller text-tv, utan möjligheter att se matchen, något av det mest enerverande och frustrerande som finns, kan det vara intressant att kort reflektera över vad Jarkkos betydelse som tennisikon. Vad handlar detta egentligen om?

Man kan tydligt se att finländska media ägnar Nieminen och hans tennis oproportionerligt med tid och utrymme i relation till den framgång han hittills nått. Det ser man redan på den typ av service som finländsk tv – inklusive text-tv – erbjuder vad gäller Jarkko, online-poängservice från matcherna, kommentarer efter matcherna av Jarkko och så vidare, direktsändningar från ”större” matcher som kan vara matcher i ett tidigt skede av turneringar som Paris eller Wimbledon mot helt okända, mycket lägre rankade spelare. På motsvarande sätt har dagstidningar som Hufvudstadsbladet och Helsingin Sanomat en längre tid följt upp Niemens göranden och låtanden som om han redan skulle tillhöra världseliten i sin sportgren. Det är på ett sätt som om Jarkko i tennis-Finlands fantasivärld redan vore en ny Björn Borg, redan vore en världsstjärna. Han kan ju, vilket är dokumenterat, spela jämnt med de bästa av dem. som han förlorade mot häromdagen är rankad åtta i världen. Jarkko har spelat jämnt mot top ten-spelare som Juan Carlos Ferrero, Lleyton Hewitt, Rainer Schüttler och till och med världsettan Roger Federer. Han har slagit spelare som Marat Safin, Alex Corretja, Albert Costa, David Nalbandian och Carlos Moya. Han har ett stort spel i kroppen, det kan man utifrån detta gott föreställa sig. Samtidigt är Nieminen också sårbar, han spelar ojämnt, ofta för passivt, har flera svagheter i sitt spel, forehanden är ingen tung slägga, serven och inte minst andra serven är väldigt beskedlig, förmågan att ta till vara breakbollar är rätt svagt utvecklad, han faller ofta in i ett alltför försiktigt, passivt, ”tillbakalutat” spelmönster osv. Allt detta är något som, föreställer sig den finländske tennisfantasten, den svenska mirakeltränaren Fredrik ”Fidde” Rosengren som tidigare tränat bl a Magnus Norman och Jonas Björkman –vill åtgärda. Mönstret känns igen: tänk på hockey-VM i Stockholm 1995 och guldets som svenska mirakeltränaren Curre Lindström fixade åt Finlands lejon. Och här stöter vi igen på fenomenet finskt – svenskt, ett samarbete över en kulturell gräns som på ett sätt känns väldigt liten, men på ett annat plan är skyhögt. Det finska och det svenska liknar ju varandra i många avseenden, samhällsstrukturen i de två grannländerna är snarliktande- Ändå är Sverige på många sätt ett väldigt annorlunda samhälle jämfört med Finland. Man behöver bara tänka på fenomen som invandringen, främlingsfientligheten, EMU-debatten för att inse detta, eller om inte

annat fundera på skillnaden mellan svensk och finländsk popmusik. I finnens föreställningsvärld har det svenska ofta sagts utmärkas av en avundsvärd tilltro till det egna jaget, till den egna prestationen. Att tänka att jag (vi) är världsbäst är en typiskt svensk attityd, att tänka att jag (vi) är ganska bra, att vi åtminstone är ett västerländskt land på gränsen till Sibirien, ett land som är välordnat och skötsamt, sisuladdat är däremot ett fin(länd)skt sätt att beskriva sin egen situation.

För Sverige och svenskarna har tennisen traditioner, bredd och djup i folkhavet och i eliten. Vem minns inte de bejublade Davis Cup-matcherna mellan Sverige med Janne Lundqvist och Uffe Schmidt mot Italien med Pietrangeli, Gardini, Sirola i slutet på femtiotalet och början av sextiotalet. Själv fastnade jag såpass i denna svenska sköna tennismelodi att jag en sommar i medlet av 60-talet åkte över till Umeå för att inhandla min (eller mitt skulle man ju säga i Sverige) första tenniseracket, med hjälp av ett stipendium jag fått i gymnasiet. Racketen var en Dunlop Maxply, i jämförelse med dagens tenniseracketer enormt svårspelad (nästan ingen sweetspot alls!), men då något av det bästa man kunde få till rimlig peng. Davis Cup-matcherna utspelade sig i tv:ns svartvita barndom och med hjälp av en distinkt, ”ursvensk” röst tillhörande Bengt Grive kom småningom svensk tennis att bli en riktigt Stor Berättelse.

Berättelsen om Björn Borg var också en berättelse om industri-Sverige, om folkhemmet, om det goda Sverige, ett Sverige som skulle komma att bli sportens och popmusikens förlovade land. Att en av Borgs juniorkompisar och –medtävlare hette Ted Gärdestad gör ju att denna värld öppnar sig på ett nytt sätt, de två världarna förenas: trådarna går både till Abba, som producerade Gärdestad och till Mats Wilander, som spelade och kanske fortfarande spelar rockmusik à la Ulf Lundell. Och Lundell i sin tur kunde väl också han ha varit idrottsstjärna, men blev en litterär och musikalisk stjärna från och för folkhemmet. Tennisspelare som Stefan Edberg, Magnus ”Gusten” Gustafsson, Jonas Björkman, Thomas Enqvist, Thomas Johansson, Magnus Nordman, Magnus Larsson, Jocke Nyström och många många fler (de flesta tycktes ju heta Thomas eller Magnus i förnamn) – var alla väldigt olika som personligheter på och utanför tennisbanan, men i grunden ändå så oerhört likadana. Det konstiga i ett Sverige som ju vill vara världens modernaste och mest jämlika land är ju också den enormt sneda könsfördelning som råder när det gäller svenska tennisstjärnor. Flickorna formligen lyser med sin frånvaro. Det som förenade de svenska tennisspelarna var just – förutom en föredömlig teknik som var lika kvalitativt högtstående som svensk industri i allmänhet ansågs vara - den enorma självtilliten, psyket, uthålligheten som gjorde att utländska spelare alltid fruktade att möta en svensk, också internationellt mer okänd tennisspelare. Detta syndrom

kanske startade när Björn Borg som 18 åring mot alla odds i finalen i Paris 1974 slog ut, ja förmligen utmattade den eleganta spanske grusspecialisten Manuel Orantes. Radioreferatet – av Tommy Engstrand - från matchen tillhör också det tennisklassikerna, när vändningen kom, när, efter det att Orantes vunnit de två inledande seten, Björns fjäderlätta ben bara blir lättare och lättare medan Manolos ben tynger som gammalt skrot.

Jag tror att det upphaussade intresset kring Jarkko Niemins tennis – och det motsvarande ointresset för annan finländsk tennis eller tennis i Finland - finländska tennisturneringar lockar nästan ingen publik, om inte Jarkko eller i viss mån tennistjejen Emma Laine som är att se som Niemins motsvarighet på spinnsidan inte är med – har att göra med Finlands behov av en senmodern eller kanske postmodern idol lämplig för ett Finland präglad av Nokia, mobiler och datorer. I ett sådant urbaniserat samhälle och samhällsklimat är idoler av typen spjutkastare, backhoppare eller skidlöpare från östra eller norra Finland något av en anomali, de passar inte riktigt in i den nya självbild finländarna så gärna vill forma. Hockeyidoler som Saku Koivu och Teemu Selänne eller fotbollsidoler som Jari Litmanen, Sami Hyypiä eller Mikael Forssell är då ett snäpp mer relevanta. Både fotbollen och ishockeyn tillhör ju ändå modernitetens tidevarv. Det gör förstås också tennisen på sätt och vis. Samtidigt är tennisens ”kliniskhet”, bristen på kroppskontakt mellan spelarna (förutom när de skakar hand efter matchen) lämplig för en position som en det sen- eller postmoderna samhällets fixpunkt idrottsligt sett.

Det är för att fylla denna lucka i det senmoderna Finland vi behöver en Jarkko Nieminen som nationell tennisikon.